

1932-10-04

AUTHOR/KEY FIGURE

Joakim Skovgaard

FACTS

Document type:

Note

Archive:

Mappe 101 nr. 4a-g

TRANSCRIPTION

Afventer transskription.

I.

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 10/ Nr. YA

F. W. Wanscher. I 1874 skulde jeg til Viborg for at arbejde under Th. C. Lund på det store
 træloft i domkirken. Jeg rejste da for første gang til Aarhus. Dengang var indsejlingen
 endnu skønnere end nu, husene var lavere, mere gammeldags, så Domkirken dominerede
 anderledes, istedenfor de mindre huse ved havnen breder sig nu de store parkluse
 med skulpturer, det er vel betagmere, men ikke nok så smukt. I 1875 boede jeg i sommerferien
 hos Möller Weiss i Aarhus, det var vist dengang man belovde sig på at sætte højt spir
 på domkirkenes tårn, istedenfor den højlede det var. Det havde vel oprinde-
 lig været højt spir, hvornår ved, i hvert fald mente man, at højt spir hørte til
 Stilen. Jeg glædede mig bænligt til det høje spir, jo højere, jo bedre. —
 Om jeg straks smides om det, da jeg fik det færdige spir at se, husker jeg
 ikke, men i all-fald efterhånden opdagede jeg til min sorg, at det høje spir
 tog magten fra tårnet, som før havde virket så veldigt. Nu såger blot det
 højere og mod svæsen, og overser tårnet, det virker ikke mere samme kraft som før.
 Det at øjeblikkelig højere op, når det gælder om at værne tårnets masse, det har jeg
 lært grundigt, da jeg malte Christus i Dødsriget. Christus skildet
 mistede så betydeligt sin kraft, storhed, tyngde, når jeg gav højere rum
 over ham; jo mere jeg sankede rammen ned over figuren, jo mere voksede
 den, fyldte ud. En bemærkede engang, at der trængtes til luft over
 Kristus; han vidste ikke, hvad det betød, at rammen ligger så lavt over
 figuren. Kristus skal fylde, virke som et mægtigt, fast tårn der står midt
 i de oprørte bølger, derfor den rette linie med langs legemets fremvendte kontur.
 Jeg ved godt, at her kan kritiken tage fat, men linien måtte beholdes, enten
 jeg så mægtede at gøre den naturlig, eller ej. Det samme gælder de tilføjede arme.
 Tog jeg mere muskulatur med, var det som om Kristus ikke kunde bære sine egne
 arme, og det var dog figurens opgave at drage og løfte hele menneskeheden.
 Jeg brugte gang på gang model, og Th. Philipsen kom i sin tur med en anatomisk
 og forklarede mig hvorledes det skulde være, jeg kunde ikke bruge hans hjælp. Jeg måtte

gå efter min arkitektoniske fölelse, enten jeg så magtede løsningen eller ej. Den var vigtigere end alle muskler. Men så jeg andre svagheder ved billedet, og kunde ønske kræfter til at gøre det færdigt, men jeg var nok for gammel.

Der er så bekendt mange kirketårne med høje spir, hvor spirets høje netop virker dejligt, står i rette forhold til det hele, vi har ogsaa eksempelvis pøsttårnet ved Frederiksborg slot med det ganske dejlige spir af helt anden art, det er rigt og trykkes ikke tårnet, fordi dette. Ikke gør fordring på højde, det høje spir spidset. Tårnet er vældig svært og lavt, og bærer denne spirt på skønneste måde.

Spirerne på Roskilde domkirke er så lille, så de tager ikke magten fra tårnene, men de forekom mig ret tynde, da jeg kom fra Staden og så på dem med nye øjne. Den dag gode nok. Senere kom jeg til Viborg, og en aften var så mod solnedgangen, tegnede domkirken sig mørk mod den lysende himmel. Der hvor tårnernes murmasse gennembrødes af søjlepartierne, var virkningen, let, ja svag, men ovenst under hatten, hvor muren var hul, viste den sig stærk. En af mine hjælpere ^{eller er alt for mig} ~~yttrede~~ ^{men en anden} ~~at tårnene var for tunge i hovederne~~ ^{der kunde} ~~være tilføjet, og for lille i benene~~ ^{der kunde} ~~for der hvor tårnene skiller sig fra kirke-~~ ^{der kunde} ~~massen, og skal stå på egne ben, der gjorde gennembrudningerne dem svage.~~

Og det var dog meningen med tårne, at de skal stå godt. Men denne svaghed ved Viborgtårnene er opvindelig? Hvor jeg har studeret tårne, har jeg særlig lagt mærke til afslutningen for oven, derover mindre til det sted, hvor de forlader kirkemassen. I Lund synes det, som domkirkeens tårne opvindelig har haft åbninger med søjler imellem i etager over hinanden, ligesom Viborgtårnene, men tårnene er meget sværere end der, og der er en indre fuldmur.

keerne, som øger kraften. Jeg gættede på, at nedste søjlestage har været fuld mur, pyntet med halv-søjler; man tvivler om op efter? jo højere op, jo mindre ved vi, men rekonstruktionen har fundet det rette? det kirken efterhånden er blevet til (inden rekonstruktionen i forrige århundrede), med de fulde tårne med den korte afslutning for oven, og de mange store takkede strålsøjler langs

III

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 101 Nr. 4c

Kirken, var af en sa ^{mægtig} sluttet og vægtig vortning, sa den nuværende rekonstruerede kirke, trods sin stilrenhed, efter min mening ikke kan stå op ved siden af den af de vekslende tider formide gamle bøsse. De nuværende tårne synes for høje, og står ikke nær sa faste og bredskuldrede. Hvor burde man være varsomme med at fjerne tårnernes tilføjelse, hvor de har tilføjet kirkerne værdier, som det er skæbnesvangert at fjerne, selv om man tror at kende den oprindelige form. I Stoken en valde der var i den samlede murmasse, og dengang trængte kirken mellem datidens små købstadshuse, som en høne over sine små kyllinger. Man er bleven forsigtig, ja meget forsigtig, end da man begynte på rekonstruktionen. Jeg fortæller godt, at når en bygning er falskfærdig så skraber det flængene og det fremdrage den i sin gamle skikkelse, men hvor tit er det ikke blevet en skuffelse. Lantid er så mærkeligt så vi har ventet på det. Thvorden skal vi dog bare se ad. De Røde domkirke skulde restaureres, mente Thorvald B. indstille, at intet skulde den ~~for~~ Løvs tilbage til sin oprindelige skikkelse. Car man burde nøjes med at sætte nogle mursten og friske, altså kun julle ud, hvad der ikke kunde, og udvide med nyt. Gød det var blott ^{men} det, gød at kirken ikke bli rekonstrueret til det oprindelige. Men kan man udlyse holde en bygning ud blot at udvide den, hvor tiden gnave den? ja ud det ikke, god man kunde det og gjorde det. Underligt som korset nu er ud, det viser som var det mindre, end da jeg så kirken i sin herlighed i den restaureringen. Er det fordi at nu er stjerne alle nye og ganske ens, med undtagelse af de steder, hvor større stjerne af anden art og steder på dens gamle plads. På J. Rods maleri af kirkens ydre, ser man det rige farvespil i murstenene, korset virkede ganske altså større den gang, kirken vist også, det er som om nybygningerne vist var mindre end gamle bygninger. Fra bangaarden i Helsingborg syntes ^{Kjernen} ~~Kjernen~~ også større i sin gamle skikkelse. Og Røde domkirkes indre, hvor var det godt i gamle dage, det kan også ses på Rods maleri. En gang viste Prof. H. Storch mig et fotografi af korset på Viborg domkirke, som det så ud inden rekonstruktionen, uden søjleomgangen. Han yttrede: Det ser smukt ud uden omgangen, hvor kan det være, det var meget slankere i sin gamle skikkelse. (Se billedet) ^{skulle}

III Læst til

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 101 Nr. 40

Naturligvis vil det pinte os skonstruktivt, når vi og vind har hængt dem en tid
 på murstenene for det uoverskuelige omfang, og grænser overgræs med græs og gult
 lav i vidunderlige afslæbninger, det er dog noget af det herlige, og herligt og
 grønt og blødt forvort, hørt sagt et ødelæggelse er godt begyndt. Og må ikke af
 mere give den forskmand ret, som sagde: intet er så skønt, som et skønt kunstværk, med
 taget netop ruinen af et skønt kunstværk. Og her set en del græske templer, og vilde gaver,
 hvad der ikke længere er muligt, de er sådant lige nyt, i al sin farvesmagt. Det har vel
 været et vidunderligt skue, og dog, jeg har set for mig efter læsning, der har gjort mig tvivlende
 de. Hvorfor kan de virkelig set ud? Engvilde efter en nøjagtig efterlysning af Parthenon, så vi det af
 ved i marmor og i fuld størrelse, gjort i Ambracia, her i et, og udenlands, på samme sted, pørgvinder af selve
 Parthenon i sin
 minerede skikkelser og i samme størrelsesforhold. Ingen af dem var bemalende. Rekonstruk-
 tionen på forfærdende, kedelig ud, ruinen med sin patina var størst. Hvorfor kan det være?
 En anden engang, at her holdt ikke af min, de mindede om ødelæggelse. Men det er
 jo blot en tankens betragtning, ikke noget. Der behøves et liv til at opdykke sig, og man når kun
 et stykke, for at betragte for mig mere og mere her, hulet markat af tiden, som det så kan se nogle steder
 rødme i det grønne græs. Hvor så ruinen af den påbegyndte gamle marmorkirke dybt ud,
 Kapsaler og tilhugne marmorkvadere la' omkring den stille ruin med de søde, forjættede sig
 to, midt mellem græs og mangfoldige blomster, vidt opse små jordbær, slattede stier og bagstier af
 huse omkring, midt til tross af vinduerne, børn som bryde i al denne fredelighed, en
 vidunderlig romansk ødel tye og ad Kongens Skønne slot. Nu rinder Rom
 sådant ud, graver ned til bunden og lave små friluftsmuseer omkring i gaderne.
 Det gamle var så malerisk. Hvor er livet herligt, når det stiger op af jorden, og
 knopper og blomster, når den udfolder sig, der behøves ingen patina, og somme tider skønhed i sig,
 når støvet slides af vingerne. De gamle Træer taler dog at synke i ruin, i de tørre græs mellem
 resten af liv, også netop skønheden, den bliver rigere. Og den skønte gamle ørn i Bunt
 Børn tog "Donner" står for mig som det dyreste billede i byen, et magtfuldt drama.

Læst med os den af de fide unge kvinder i deres kraft, hvor kan det dog
 øge skønheden, gøre billedet rigere.

Men det er jo, ikke et godt kunst du kan passe sammen, i alt fald her
i det videt tæse Compiers huslængselst i Parmas den hvide

V

fra Valdemarernes stortid, fra middelalderen}

Naomstunder er det svært at sætte sammen de gamle bygninger, maskinernes virksomhed, mesters arbejde, og håndarbejde går ikke godt sammen. Er det vedet at følge det gamle saa man som muligt, eller at gøre af det nyt, hvis man har noget? Ja det er i det sidste det kommer an på. Man tænke sig en arkitekt, som til en gammel renaissancekirke ønsker glasmaleri i vinduerne, og i den anledning beder en kunstner gøre udkast til disse i karakter med nogle stilige renaissancevinduer, kan han det i en udenlandsk kirke. Om resultatet bliver godt, vil i første linie ikke så meget bero på hvor herlige disse gamle forbitelser er, eller hvor nøje de bliver kopierede i stil, men på om arkitekten vælger til hjælp den rette kunstner, den der vedet forstær, evner at lave gode glas-malerier, selv om stilen bliver i høj grad kunstnerens egen, eller rettere, netop derfor. Endelig: Skal er i sådan tilfælde ikke det vigtigste, det er lidt, at man føler, at kunstneren har videt hvad glas-maleri er, følt opgaven brænde i sig, og haft sans for arkitektens og malerens i distinkte, kort sagt, om han har haft de evner og den lyst der betinger kunst-værket. En sådan kan hjælpe arkitekten, det er ikke nok, bare at gå i hans ledende bånd.

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 10/ Nr. 4 E

Jeg kender det fra mit samarbejde med unge kunstnere, hvor hurtigt det er at finde de rette hjælpere, de som udfylder ens egne mangler, og gør det godt, som man selv ikke magter. Når man blot forstår at give dem ellers de rette opgaver indenfor rammen, og at de har øjnene for det hos lederen som ansvar, så der udvikles et frugtbart samarbejde. Og hvor utæleligt er det at have hjælpere

Man Dr. Mackay. Mange tak for lån for billedet af
Hjinderbooke

som i Lutter beundring for den forandre blot siger at efterligne ham, og vises ham hans egne svagheder endnu tydeligere. Men den kritisk kan man jo ogsaa drage sig til nytte. At forde^{le} arbejdet rigtigt er den Stenendes sag. I det Viborg domkirke »Tristelsen paa Bjergene« skulde maales om, prøvde jeg en ombytning, og lod Steens male Christus, medens jeg selv forstodte mig med Djævelen; det skulde jeg ikke have gjort, første udgave af billedet, hvor han havde malt fristeren og jeg Christus, var bedre. Jeg lod ham ogsaa forstøje sig med »brudeparret«, paa billedet med den store indbyrds, men måtte give det, da jeg ikke kunde nøjes med, at bruden så ud, som en stærktelig halvgammel kone. Men hvor kunde Steens dog stråle ud i de rette opgaver, hans »Hedsotige kvinde«, er en perle i værket, ikke at tale om Eva, som føres ind i Paradis. Hun er sandelig ingen jævn kvinde, hun er den sundeste, blomstrende, lykkelige moder for hele vor slægt, malet med meesterskab, som hun ser op til sønnen der knuste slangen's hoved. Og hvor var det godt at have døft hus, så jeg kunde bede ham male om, det jeg selv ikke havde magtet.

Jeg er lykkelig om, at jeg fik lov til at male både det store trælofts Viborg, og at jeg senere fik Anses i Lund at smykke. Tejlene i Viborgfredehus lærte mig op til at gøre de næste arbejder stadig bedre i hovedindtegningen, i samkørlighed med arkitekturen.

Jeg vedlægger ovenstående stykke om kirketårne nogle billeder af tårne jeg synes om og nogle jeg har kritiseret. ^{andere} Tejlene der ogsaa er skæmte, dog vil jeg tilføje, at mellem alle de dejlige spir i Nybæk, saavner jeg et fast tårn, som ligger sin grundplan helt til tops, vandret afskåret. Mig synes, at Helsingørs profil tabte, ved at Olai kirke fik spir. Spiret er meget smukt, men der var spir nok, Thornborg er rigt på ^{smukke} spir. Man trænger til tårnets brat afsluttede klump mellem alle de spidser.

Pomposa.

VII

I Italien er der en tårntype som er mig nær, klart udtrykt i Pisanotårnet i Pomposa. Det står ved siden af den lille kirke og krydser højt for at ses langt ud over det vidtstrakte flade land. Det har en rød små, smalle vindueskuller hele vejen op; ovenst er der tre lidt større kuller ved siden af hin anden, nær under afslutningens lille pyramideguld. Det at vinduerne i de øverste efter en lodret smor, men skædes op, næsten som en vedbenranke, og at de to nederste vinduer er de aller smalleste, så tårnet har mest muremasse der, ja oven i købet begynder nedtårnet endda lidt bredere, virker som om tårnet skød op af et kraftigt leg og bliv ved at gro i vejret så levende.

Kære Wanscher! Hvorledes skal jeg slutte disse mine notater om noget af hvad jeg har lært i livet og fået at tænke over. ^{giver} Hvis det kommer andre til nytte, Højhed, den tak, for De pressede mig til dette vers af min usteruene svaresang. Ved at notere ved dem

Rosenovengut 20 april 1932

L.S.

Se Højheds værk på biblioteket

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 101 Nr. 49

